

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Polskie czasopisma matematyczne w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego źródłem wiedzy na temat historii matematyki

Author: Monika Fick

Citation style: Fick Monika. (2018). Polskie czasopisma matematyczne w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego źródłem wiedzy na temat historii matematyki. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), „Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” (S. 25-41). Katowice : Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Polskie czasopisma matematyczne w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego źródłem wiedzy na temat historii matematyki

Mówi się, że uniwersytety są skarbnicami wiedzy a matematyka królową nauk. W związku z tym również Uniwersytet Śląski w Katowicach od początku swojego istnienia dużą wagę przywiązuje do rozwoju naukowego matematyki i kształcenia w zakresie nauk ścisłych. Wysoki poziom nauczania nie byłby możliwy, gdyby nie dobrze zaopatrzony księgozbiór uniwersyteckiej biblioteki. Mimo zawirowań historycznych, przenosin poszczególnych wydziałów do nowych lokalizacji, trudnej sytuacji finansowej całego szkolnictwa wyższego, kolejne władze sprawujące nadzór nad uczelnią, słusznie widzą potrzebę inwestowania w bibliotekę akademicką. Dzięki temu cała kolekcja nieustannie się powiększa, a jej zbiory mogą obecnie służyć nie tylko studentom i naukowcom, ale również mieszkańcom regionu. Szerokie wykorzystanie tych zasobów jest możliwe dzięki ulokowaniu ich w budynku CINIb-y¹, otwartym na społeczność akademicką, a także nauczycieli i uczniów lokalnych szkół oraz wszystkich zainteresowanych poszerzeniem wiedzy.

Historia kolekcji matematycznej, określanej jako „Zbiory Matematyczne” BUŚ w Katowicach, nierozzerwalnie związana jest z dziejami Instytutu Matematyki². Księgozbiór matematyczny Wyż-

¹ O historii Uczelni i Biblioteki m.in. w publikacjach: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008; D. PAWELEC, J. WITEK, M. SMYŁŁA i in.: *Projekt „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka” wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 3 (103). http://www.ebib.pl/2009/103/a.php?pawelec_in [dostęp: 2.03.2017]; A. SIKORA: *Przyjazna przestrzeń dla wszystkich*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2009, nr 3, s. 9.

² Więcej na temat historii Instytutu Matematyki: K. SKÓRNIK: *Początki akademickiego ośrodka matematycznego na Górnym Śląsku*. „Roczniki PTM. S. VI: Antiquitates Mathematicae” Vol. 1, 2007, s. 213–228; *10 lat*

szej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach stał się filarem „Zbiorów Matematycznych” i od początku uzupełniany był przez naukowców związanych z Instytutem. Jak wspominał profesor Jerzy Mioduszewski „Ozdobą Biblioteki stały się [wówczas – MF] dzieła klasyczne takie jak „Supplement 11” Dedekinda, „Theory of numbers” Hardy’ego, klasyczne wydanie Hausdorffa „Grundzüge der Mengenlehre”, kilkutomowa „History of the Theory of Numbers” Dicksona, dzieła Goursata, Lebesgue’a i wielu innych autorów. Tych zbiorów zazdrościły nam inne biblioteki. A z polskich dzieł była „Teoria całki” Saksa i „Przestrzenie metryczne” Sierpińskiego”³.

Inicjatywę popierał ówczesny Rektor Uczelni Kazimierz Popiołek (1903–1986), za którego akceptacją nowopowstająca biblioteka specjalistyczna budowała zasób „gromadząc [...] czasopiśma i starannie czyniąc zakupy rzeczy najwyższej jakości, takie jak serie Springer’a, „Grundlehren”, „Ergebnisse” i „Lecture Notes” oraz serie amerykańskie takie jak na przykład „American Colloquium Publication”. Na wyjątkową uwagę zasługuje zasób dzieł matematycznych radzieckich, na których wykształciło się całe pokolenie”⁴.

Liczba znakomych i wartościowych publikacji nieustannie powiększała się dzięki wsparciu i przy współudziale wybitnych naukowców z ośrodków matematycznych, z którymi współpracował Instytut. Darczyńcami, dla których ważna była sprawa zaopatrzenia biblioteki byli przede wszystkim Antoni Wakulicz (1902–1988) i Stefan Sedlak (1908–1987) z Politechniki Śląskiej. Darowizny płynęły również od wybitnych matematyków z innych ośrodków, np. profesora Jana Mikuśńskiego (1913–1987) z Instytutu Matematyki Polskiej Akademii Nauk, który podarował cenną serię „Carus Monographus”.

Jako ofiarodawcy i współorganizatorzy księgozbioru matematycznego istotne zasługi położyli również Alfred Frylik, Andrzej Pawlikowski i Maria Zajączkowska⁵.

Dzięki zaangażowaniu i połączonym wysiłkom środowiska naukowego i bibliotekarzy księgozbiór systematycznie wzbogacał się m.in. o zagraniczne serie wydawnicze, przede wszystkim wydawnictwa Springer: „Lecture Notes in Mathematics”, „Graduate Texts in Mathematics”, polską

Uniwersytetu Śląskiego 1968–1978. Red. meryt. J. KANTYKA, przy współpr. A. LUBAŚ. Katowice 1978; *Uniwersytet Śląski 1968–2008. „Mądrość zbudowała sobie dom...”. Dzieje, dokumentacja, źródła*. Pod red. A. BARCIAKA. Katowice 2008; T. DŁOTKO: *Historia Instytutu Matematyki*. http://www.math.us.edu.pl/instytut/historia/historia_im.html [dostęp: 2.03.2017]; *Wyrósł z dobrego drzewa...* *Uniwersytet Śląski 1968–1998. Fakty, dokumenty, relacje*. Red. A. BARCIAK. Katowice 1998; *Uniwersytet Śląski po trzydziestu latach*. Red. A. KIELAK. Katowice 1998.

³ J. MIODUSZEWSKI: *List w sprawie „Zbiorów Matematycznych”*. <http://www.math.us.edu.pl/mioduszewski/zbiory%20matemematyczne.pdf> [dostęp: 2.03.2017].

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

serię „Monografie Matematyczne”, wydawaną od 1931 roku, której redaktorami byli Stefan Banach (1892–1945), Bronisław Knaster (1893–1980), Kazimierz Kuratowski (1896–1980), Stefan Mazurkiewicz (1888–1945), Wacław Sierpiński (1882–1969), Hugo Steinhaus (1887–1972) i Antoni Zygmunt (1900–1992)⁶. Kompletowano również istotne dla badań czasopisma, np. „Journal für die Reine und Angewandte Mathematik”, „Mathematische Annalen”, „Acta Mathematica”, „American Mathematical Monthly”.

Aktualnie czasopisma matematyczne wpływają do Biblioteki poprzez prenumeratę periodyków polskich i zagranicznych w postaci tradycyjnej i cyfrowej, dzięki darom oraz wymianie międzybibliotecznej. Wysokie koszty prenumeraty zagranicznej wpłynęły na podjęcie decyzji o włączeniu się Uniwersytetu Śląskiego do konsorcjum Springer (od 2006 roku) i Elsevier (od 2007 roku)⁷. Spowodowało to spadek prenumeraty tytułów czasopism w wersji papierowej, wydawanych przez te oficyny, ponieważ udział w konsorcjach obwarowany był rezygnacją z prenumeraty drukowanej tych pism. Od roku 2010 konsorcjum objęte jest licencją krajową, dzięki której zakup oferowanych tytułów całkowicie finansowany jest przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W 2016 roku prenumerowanych było siedem polskich („Annals of the Polish Mathematical Society”, „Bulletin of the Section of Logic”, „Delta”, „Matematyka”, „Probability and Mathematical Statistics”, „Reports on Mathematical Physics”) i trzy zagraniczne czasopisma matematyczne („American Mathematical Monthly”, „Proceedings of the American Mathematical Society”, „Topology Proceedings”) w wersji papierowej. Pozostałe tytuły dostępne są poprzez bazy danych, np. „The Mathematical Gazette”, „Mathematical Sciences”, „Mathematische Annalen”.

Obecnie w BUŚ w Katowicach udostępnianych jest ponad 370 polskich i zagranicznych tytułów czasopism matematycznych, które są nieocenionym źródłem wiedzy o dziejach matematyki od XIX wieku. Same w sobie stanowią dokumentację w tym zakresie, ponieważ ilustrują kierunki rozwoju dyscypliny, a przy tym przybliżają nazwiska badaczy, wskazują, które ośrodki podejmowały poszczególne problemy badawcze, prezentują kolejne odkrycia naukowców.

Druga połowa XIX w., a szczególnie lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte przyniosły znaczne ożywienie rozwoju polskich czasopism naukowych. Istotną rolę w tym procesie odegrały powołane wówczas towarzystwa naukowe, które pełniły równocześnie rolę wydawców tego typu periodyków. Przewodziła w tym Akademia Umiejętności w Krakowie (powołana w roku 1872), której publikacje to m.in. „Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie. Wydział Filologiczny i Hi-

⁶ Z. PAWLIKOWSKA-BROŻEK: *Dzieje nauk matematycznych*. W: *Historia nauki polskiej. Wiek XX: nauki ścisłe*. Z. 1: *Matematyka, fizyka, chemia, astronomia*. [Red. ANDRZEJ ŚRÓDKA et al.]. Warszawa 1995, s. 17.

⁷ Więcej o konsorcjach m.in. w: J. WOJCIECHOWSKI: *Konsorcja biblioteczne*. „Biblioteka” 2004, nr 8 (17), s. 123–134.

storyczno-Filozoficzny” (1874–1890), „Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie. Wydział Matematyczno-Przyrodniczy” (1874–1894), „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności” (1874–1891), „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności” (1874–1891), „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Akademii Umiejętności” (1874–1891), a także „Sprawozdania z Posiedzeń Akademii Umiejętności w Krakowie” (1890) i „Bulletin International de l’Academie des Sciences de Cracovie” (1889–1900), ten ostatni z podziałem na poszczególne wydziały i przeznaczony dla zagranicznych środowisk naukowych⁸.

Pierwsze profesjonalne czasopisma, których przedmiotem były wyłącznie problemy matematyczne nierozdzielnie związane były z powstawaniem ośrodków matematycznych i rozwojem poszczególnych jej dziedzin. Na gruncie polskim z ważnych tytułów należy wymienić **„Prace Matematyczno-Fizyczne”** (Warszawa 1888–1952) – prywatną inicjatywę redaktorów Samuela Dicksteina (1851–1939), Władysława Gosiewskiego (1844–1911) oraz Edwarda (1861–1940) i Władysława (1864–1937) Natansonów. „Prace...” szybko stały się poważnym pismem, którego celem miało być stanowanie źródła informacji, zachęcanie do prowadzenia badań i publikowanie ich wyników oraz integracja środowiska. Co ważne, artykuły publikowane były w języku polskim, co wyrażało troskę redaktorów o kształtujące się wówczas polskie środowisko matematyczne. W przedmowie Redakcja zapowiadała: „Prace Matematyczno-Fizyczne” obejmować będą: a) Rozprawy oryginalne, oraz przekłady prac klasycznych z dziedziny matematyki, mechaniki, astronomii, fizyki i chemii teoretycznej; b) Wiadomości o stanie i działalności instytucyj, poświęconych pielęgnowaniu i rozpowszechnianiu nauk ścisłych; c) Sprawozdania o pracach z dziedziny matematyczno-fizycznej, w języku polskim ogłoszonych⁹. W kolekcji BUŚ znajduje się większość tomów z lat 1896–1952.

Kolejną inicjatywą wydawniczą Samuela Dicksteina były **„Wiadomości Matematyczne”**. W roku 1897 na rynku wydawniczym ukazało się pismo w całości poświęcone dyscyplinie matematycznej oraz ludziom ją tworzącym. W latach 1897–1939 wydanych zostało 47 tomów w języku polskim, omawiających aktualne wyniki badań, stawiających kolejne hipotezy, ilustrujących dzieje dyscypliny, sylwetki uczonych i wynalazców. Czasopismo miało mieć charakter naukowy, historyczny i informacyjny w zakresie matematyki oraz dziedzin pokrewnych. Na łamach pisma publikowane były sprawozdania z posiedzeń, kongresów itp. „Wiadomości Matematyczne» wychodzą zeszytami w ilości 4 do 6 zeszytów rocznie, z których każdy składa się z 2–4 arkuszy druku i obejmuje: 1. Artykuły ze wszystkich działów matematyki czystej i stosowanej, z mechaniki,

⁸ G. WRONA: *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*. Warszawa 2005, s. 8.

⁹ [Przedmowa – MF]. „Prace Matematyczno-Fizyczne” t. 1, 1888.

fizyki, chemii, astronomii, geodezyi, geofizyki, meteorologii itp. 2. Artykuły z teorii ubezpieczeń na życie i od nieszczęśliwych wypadków. 3. Artykuły z historii nauk ścisłych. 4. Życiorysy uczonych i wynalazców. 5. Opisy obserwatoryów, pracowni fizycznych i chemicznych, instytutów naukowych itp. 6. Posiedzenia towarzystw naukowych, kongresów itp. 7. Kronika. Nowości z dziedziny nauk matematycznych i fizycznych. 8. Krytyka. Rozbiory dzieł i Bibliografia. 9. Przegląd prasy peryodycznej naukowej. 10. Zagadnienia i ich rozwiązania. 11. Korespondencya (w granicach programu). 12. Ogłoszenia. 13. Ilustracje, portrety, rysunki itp.¹⁰. Samuel Dickstein skupił wokół siebie nie tylko grono krajowych uczonych, m.in. Stanisława Gołęba (1902–1980), Mariana Smoluchowskiego (1872–1917), Edwarda Stamma (1886–1940), ale również zagranicznych: Lamberto Cesari (Włochy 1910–1990), Godofredo Garcia (Peru 1888–1970), Sophie Picard (Francja 1904–1990)¹¹. Założyciel „Wiadomości” pełnił nie tylko rolę redaktora, ale sam publikował autorskie prace, tłumaczył i recenzował publikacje naukowców z innych ośrodków, polemizował z badaczami, składał sprawozdania z najważniejszych spotkań¹². Rola Dicksteina na polu upowszechniania matematyki do dziś jest nieoceniona.

Mimo trudnego okresu wojny czasopismo przetrwało, choć jego kondycja nie była już tak wysoka. W latach trzydziestych tematyka periodyku skupiła się na pracach oryginalnych oraz historii matematyki, np. w tomie 40. z roku 1936, znalazła się praca Edwarda Stamma *Z historii matematyki XVII wieku w Polsce*¹³. W zbiorach BUŚ znaleźć można egzemplarze z lat 1914–1939.

Pisma: „Prace Matematyczno-Fizyczne” i „Wiadomości Matematyczne” zakończyły działalność, jednak ranga i poziom naukowy obu periodyków zdecydowały o nawiązaniu do ich tradycji przez Polskie Towarzystwo Matematyczne. W 1955 roku światło dzienne ujrzały dwie serie: „Prace Matematyczne” (od 1967 roku publikowane pod tytułem „*Commentationes Mathematicae*”) i „Wiadomości Matematyczne”. Omówienie obu serii znajdzie się w dalszej części pracy.

Przełom stuleci XIX i XX w Europie zaowocował wieloma odkryciami naukowymi oraz reformami szkolnictwa na różnych poziomach, również na terenach polskich, będących wówczas pod zaborami. Sytuacja polityczno-społeczna była powodem braku jednolitego systemu szkolnego, a co za tym idzie odkrycia dokonywane w poszczególnych dziedzinach matematyki były związane raczej z jednostkami niż z ośrodkami¹⁴. Mimo nieprzyjanych warunków powstawało co-

¹⁰ [Przedmowa – M.F.]. „Wiadomości Matematyczne” t. 1, 1897, z. 1.

¹¹ G. WRONA: Ibidem, s. 207.

¹² Szczegółową historię czasopisma przedstawia R. DUDA w artykule: *Stulecie Wiadomości Matematycznych*. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 33, 1997, s. 111–135.

¹³ E. STAMM: *Z historii matematyki XVII wieku w Polsce*. „Wiadomości Matematyczne” t. 40, 1936, s. 1–216.

¹⁴ Z. PAWLIKOWSKA-BROŻEK: Ibidem, s. 7.

raz więcej wydziałów i kierunków matematycznych przy uczelniach wyższych. Wymienić należy Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (dział matematyczno-fizyczny na Wydziale Filozoficznym), Uniwersytet Lwowski (Wydział Matematyczno-Przyrodniczy), Uniwersytet Wileński Stefana Batoro (Wydział Matematyczno-Przyrodniczy), Uniwersytet Poznański (kierunek matematyczny na Wydziale Filozoficznym)¹⁵.

Prężnie działało środowisko warszawskie, gdzie w 1907 roku¹⁶ powstało Koło Matematyczno-Fizyczne. Wokół organizacji skupiali się wybitni nauczyciele matematyki i fizyki (m.in. Wacław Sierpiński, Bolesław Danielewicz, Jan Zydzler, Helena Stattlerówna), którzy chcieli podnieść poziom nauczania tych przedmiotów poprzez wypracowanie nowych programów nauczania i aktualizację podręczników. W tym celu organizowane miały być spotkania naukowe, kursy i odczyty, publikowane sprawozdania z tych posiedzeń oraz planowano stworzenie biblioteki z kolekcją pomocy naukowych. W oparciu o Koło Matematyczno-Fizyczne rozpoczęto też wydawanie czasopisma pt. „**Wektor**”. Pismo, początkowo przewidziane jako miesięcznik (z wakacyjną przerwą), ukazywało się w latach 1911–1918 i dotowane było przez „Kasę pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia Józefa Mianowskiego” (zwanej Kasą im. Mianowskiego). Tom pierwszy zredagował Stanisław Kalinowski (1873–1946), kierownik Pracowni Fizycznej Muzeum Przemysłu i Rolnictwa¹⁷, a w roku 1912 funkcję tę przejął Władysław Wojtowicz (1882–1940). Głównym celem periodyku miało być wspomaganie wiedzy nauczycieli, informowanie o postępach w naukach matematyczno-fizycznych i sytuacji w dydaktyce, umożliwianie dyskusji oraz wymiany poglądów. Na łamach „Wektora” znaleźć można wiele artykułów poświęconych tematyce zasadniczej (dział „Artykuły”), recenzje i omówienia prac z zakresu matematyki i dydaktyki przedmiotu (dział „Z literatury”) a w części zatytułowanej „Bibliografia” – spisy nowości wydawniczych. Z kolei „Miscellanea” poza materiałami ogólnymi (poświęconymi m.in. praktyce szkolnej) zawierają również opracowania z zakresu historii matematyki. Z ciekawszych prac zamieszczonych na łamach „Wektora” warto wymienić: *O pracach matematycznych H. Poincarégo* Juliusza Rudnickiego¹⁸, czy też z działu pt.: „Kronika Naukowa” – „Kronikę Matematyczną”: *O równaniach różniczkowo-całko-*

¹⁵ Ibidem, s. 7.

¹⁶ Por.: K. WUCZYŃSKA: *Setna rocznica zawiązania Koła Matematyczno-Fizycznego w Warszawie*. „Antiquitates Mathematicae” 2007, t. 1, s. 213–228; W. PIOTROWSKI: *Pierwsze polskie czasopisma matematyczno-fizyczne dla nauczycieli*. „Matematyka” 1979, nr 3, s. 177; K. WUCZYŃSKA: *Koło Matematyczno-Fizyczne w Warszawie a reforma nauczania matematyki i fizyki na początku XX w.* „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 20, 1976, s. 183–188.

¹⁷ Informacja ze s. tyt.

¹⁸ J. RUDNICKI: *O pracach H. Poincarégo*. „Wektor” r. 2, 1912, nr 6, s. 271–281.

wych i o zasadzie dziedziczności (Podług wykładów paryskich p. Vito Volterra)¹⁹. W zbiorach BUŚ kolekcja „Wektora” obejmuje lata 1911–1914.

Kolejnym specjalistycznym czasopismem, które stanowi doskonale źródło wiedzy o dziejach matematyki jest założone w 1920 roku pismo „**Fundamenta Mathematicae**”. Jego „ojciec” – Zbigniew Janiszewski (1888–1920) jasno przedstawił cele, które przyświecały jego zamysłowi, a założenie pisma stanowiło pierwszy przejaw powstania w matematyce nowej szkoły, zwanej w świecie Polską Szkołą Matematyczną²⁰. Janiszewski w artykule zamieszczonym w „Nauce Polskiej” z 1917 roku pisze: „Zdaniem moim, należałoby przekształcić wydawnictwa periodyczne ściśle naukowe na bardziej specjalne [...] należałoby założyć u nas czasopismo ściśle naukowe, poświęcone wyłącznie jednej z tych gałęzi matematyki, w których mamy pracowników wybitnych, prawdziwie twórczych i licznych [...]”²¹. Założyciel pisma pragnął, aby za pośrednictwem periodyku wyniki badań szybko docierały do naukowców w kraju i za granicą, by mieli oni możliwość aktywne uczestniczenia w odkryciach, a co najważniejsze – aby polska matematyka zaistniała na arenie międzynarodowej. Zamysł Janiszewskiego, jak na owe czasy, daleko wykraczał poza utarte schematy. Pomysłodawca sam o tym pisał: „projekt ten spotka się z opozycją większości bo jest nowy; a to jest właściwością powszechną umysłów ludzkich, że najważniejszym przeciw każdej nowości argumentem jest, że dotychczas praktykowało się inaczej, lub że wierzono inaczej”²².

Pierwszy tom „Fundamenta Mathematicae” ujrzał światło dzienne w 1920 roku, już po śmierci Janiszewskiego, a redaktorami pisma zostali Stefan Mazurkiewicz i Waław Sierpiński. Później funkcję redaktora przejął Kazimierz Kuratowski. Pojawienie się nowego tytułu odbiło się szerokim echem w środowisku polskich i zagranicznych matematyków. Poza słowami uznania, w stronę redaktorów kierowane były obawy co do słuszności założeń. Uczony francuski Henri Lebesgue wyrażał wątpliwość, czy wystarczy materiału dla tak specjalistycznego wydawnictwa²³. Obawy jednak okazały się zbyteczne, gdyż w 1937 roku zaistniała potrzeba ponownego wydania tomu pierwszego (z 1920 roku). Reedycja nie różniła się niczym od pierwotnej wersji, poza dodanym aneksem, zawierającym informacje o dalszych losach prac z edycji pierwszej oraz spisem publikacji Janiszewskiego. O niewątpliwym sukcesie „Fundamenta” świadczy ich postępujące umiędzy-

¹⁹ O równaniach różniczkowo-całkowych i o zasadzie dziedziczności (Podług wykładów paryskich p. Vito Volterra). „Wektor” r. 2, 1912, nr 5, s. 228–235.

²⁰ K. KURATOWSKI: Pięćdziesiąt tomów „Fundamenta Mathematicae”. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 7, 1963, s. 9.

²¹ Ibidem, s. 10.

²² Z. JANISZEWSKI: O potrzebach matematyki w Polsce. Przedruk w: „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 7, 1963, s. 8.

²³ G. WRONA: Ibidem, s. 207.

narodowienie²⁴. Można o nich przeczytać m.in. w „American Mathematical Monthly” w artykule Mary Grace Kuzawy z okazji 50 rocznicy ukazania się pierwszego numeru²⁵. Autorka w obszernej pracy omawia dzieje powstania tytułu, cele jakie przyświecały twórcy, okoliczności wydania pierwszego tomu, przeznaczenie i zawartość czasopisma. Można śmiało stwierdzić, iż bez „Fundamenta” polska matematyka nie miałaby dzisiejszego kształtu i nie zaistniałaby tak wyraźne na polu światowej nauki.

Rok po ukazaniu się „Fundamenta” na rynku pojawił się tom pierwszy **„Rozpraw Polskiego Towarzystwa Matematycznego”** (1921). Jednak wraz z kolejnym tomem tytuł został zmieniony na **„Annales de la Société Polonaise de Mathématique”**²⁶ i do końca dwudziestolecia międzywojennego był wydawany pod redakcją Stanisława Zaremby. Od 1954 roku ukazuje się pod nazwą **„Annales Polonici Mathematici”**.

Pismo było organem Polskiego Towarzystwa Matematycznego, które powołano w 1919 roku w Krakowie. Stanisław Zaremba został pierwszym prezesem organizacji, a wśród założycieli znaleźli się wybitni matematycy, m.in. Stefan Banach (1892–1945), Leon Chwistek (1884–1944), Otto Nikodym (1887–1974), Kazimierz Żorawski (1866–1953), Ivan Sleszyński (1854–1931), Antoni Hoborski (1879–1940), Franciszek Leja (1885–1979). Obecnie nadzór nad pismem sprawowany jest przez Instytut Matematyczny Polskiej Akademii Nauk, z Wiesławem Pleśniakiem na czele. W tomie pierwszym **„Rozpraw”** (1921) zamieszczone zostało Sprawozdanie Zarządu PTM oraz Statut organizacji. Jego założyciele pisali: „Celem PTM jest wszechstronne pielęgnowanie matematyki czystej i stosowanej. Do urzeczywistnienia tego celu służą: a) odczyty, wygłoszone na posiedzeniach zwyczajnych, b) wydawanie pisma periodycznego: prace treści matematycznej, c) utrzymywanie łączności z matematycznym ruchem naukowym za granicą”²⁷. Założenia twórców zostały spełnione, gdyż pismo ukazuje się nadal²⁸, a w zbiorach BUŚ znajduje się komplet zeszytów.

Powodzenie dotychczasowych polskich inicjatyw wydawniczych o tematyce matematycznej sprawiło, że w roku 1929 we Lwowie ukazał się pierwszy tom wysoko wyspecjalizowanego czasopi-

²⁴ R. DUDA: *Jubileusz „Fundamenta Mathematicae”*. „Matematyka” r. 33, 1980, nr 1, s. 53.

²⁵ M.G. KUZAWA: *Fundamenta Mathematicae: an examination of its founding and significance*. „American Mathematical Monthly” Vol. 77, 1970, No. 5, p. 485–492.

²⁶ Czasopismo wychodziło w latach 1922–1939 i 1945–1952.

²⁷ *Sprawozdanie Zarządu PTM*. „Rozprawy Polskiego Towarzystwa Matematycznego” t. 1, 1921, s. 134.

²⁸ Kolejni redaktorzy naczelni: F. Leja i T. Ważewski – w latach 1953–1970, T. Ważewski i J. Szarski – w latach 1970–1972, J. Szarski i J. Siciak – w latach 1973–1982, S. Łojasiewicz i J. Siciak – w latach 1983–2003, A. Lasota i J. Siciak – w latach 2004–2005, M. Jarmicki i W. Pleśniak od 2006. Dane za: R. DUDA: *Przegląd historyczny polskich czasopism matematycznych*. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 47, 2011, s. 192.

sma pt. „**Studia Mathematica**”. Pomysłodawcą tytułu był Antoni Łomnicki (1881–1941), a funkcję redaktorów objęli Stefan Banach i Hugo Steinhaus (1887–1972). Od tomu IV funkcjonował także Komitet Redakcyjny w składzie: Herman Auerbach, Stanisław Mazur, Władysław Orlicz²⁹. Poświęcili oni swój projekt analizie funkcjonalnej i teorii prawdopodobieństwa. Na łamach pisma publikowane były jedynie artykuły naukowe. Recenzje, informacje o nowych wydawnictwach matematycznych, aktualności z życia naukowego zamieszczane były w „Wiadomościach Matematycznych”³⁰. Materiały publikowane są w językach: francuskim, niemieckim, angielskim i rosyjskim, a wszystkie artykuły – indeksowane i opisywane m.in. w „Mathematical Reviews”. Dzięki zawężeniu pola zainteresowań do jednej dziedziny, do dziś pismo cieszy się uznaniem naukowców na całym świecie. „Studia...” stały się głównym forum wymiany informacji o nowych odkryciach, które stanęły u podstaw nowoczesnej analizy funkcjonalnej. Ponadto umożliwiały zacieśnianie współpracy międzynarodowej, poprzez wspólne publikowanie tekstów przez autorów z różnych krajów³¹. Od tomu 101 redaktorem honorowym został Hugo Steinhaus, a funkcję redaktora naczelnego przejął Władysław Orlicz (od 1955 roku do śmierci w roku 1990). Poczynając od roku 1991 pieczę nad pismem sprawuje zmienny skład rady redakcyjnej. W zasobie BUŚ znajduje się niemal cała kolekcja, brakuje jedynie tomu 134.

Podobny kształt przybrało kolejne czasopismo, które ujrzało światło dzienne w latach trzydziestych – „**Acta Arithmetica**”. Tom inauguracyjny ukazał się w roku 1936³² w Warszawie, a datowany jest na rok 1935. Funkcję redaktorów pełnili Salomon Lubelski (1902–1941 [prawdopodobnie]) i Arnold Walfisz (1892–1962). W Polsce nie funkcjonowała wówczas aktywna grupa specjalizująca się w teorii liczb, a taki profil miał periodyk, zatem w skład komitetu redakcyjnego weszli również uczeni zagraniczni, m.in. Godfrey H. Hardy, Niels H. Bohr. Taki skład redakcji spowodował, iż najliczniejszą grupę autorów stanowili matematycy zagraniczni, a wśród nich Harald Cramer (Szwecja), Theodor Estermann (Anglia), Vojtech Jarník (Czechosłowacja), Harold Davenport (Anglia), natomiast jedynymi polskimi autorami byli twórcy i założyciele tytułu³³. Pismo istniało do wybuchu II wojny światowej w 1939 roku. Po blisko dwudziestu latach, w 1958 roku, wznowiono wydawanie periodyku (od tomu 4), a redaktorem naczelnym został Wacław Sierpiński. Po jego śmierci w 1969 roku funkcję tę objął Andrzej Schinzel (1937–). Cza-

²⁹ M. PRZENIOSŁO: „*Studia Mathematica*” – czasopismo naukowe matematyków lwowskich (1929–1940). W: *Kraków – Lwów: książki, czasopisma, biblioteki*. T. 8. Pod red. H. KOSĘTKI. Kraków 2006, s. 383.

³⁰ Ibidem, s. 385.

³¹ Ibidem, s. 387.

³² A. SCHINZEL: *50 tomów Acta Arithmetica*. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 28, 1988, s. 81.

³³ G. WRONA: Ibidem, s. 207–208.

pismo skupia się na problematyce arytmetyki teoretycznej i teorii liczb. Ponadto publikowane są nekrologi zmarłych członków komitetu redakcyjnego oraz sylwetki jubilatów, co ilustruje aktualną aktywność badawczą środowiska. Obecnie funkcję redaktora naczelnego pełni Wiesław Pleśniak (1944–). W kolekcji BUŚ znajdują się roczniki powojenne, od tomu czwartego (od 1958–).

Oba omówione powyżej czasopisma – „*Studia Mathematica*” i „*Acta Arithmetica*” – były pierwszymi polskimi pismami matematycznymi na świecie, w których tematykę zawężono do jednej dziedziny, przez co znacząco zyskały na znaczeniu i cieszą się estymą do dzisiaj. W jednym szeregu z tymi tytułami stawiany jest kwartalnik „**The Journal of Symbolic Logic**” (od 1936–), jako pierwsze zagraniczne pismo poświęcone w całości zagadnieniu logiki matematycznej³⁴.

Okres powojenny zaowocował kolejnymi przedsięwzięciami wydawniczymi. Wiodącą rolę pełnił w tym zakresie ośrodek wrocławski, usytuowany na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii, wspólnym dla Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej³⁵. Zajmowano się kontynuacją badań przedwojennych, teorią miary, topologią, geometrią różniczkową, teorią prawdopodobieństwa i zastosowaniami matematyki. Światło dziennie ujrzały tam dwa wyróżniające się periodyki – „**Colloquium Mathematicum**” i „**Matematyka. Czasopismo dla nauczycieli Polskiego Towarzystwa Matematycznego**”.

Pierwsze z nich ukazało się dzięki subwencji Wydziału Nauki Ministerstwa Oświaty i datowane jest na rok 1947. Tom pierwszy zredagował Edward Marczewski (1907–1976), a w komitecie redakcyjnym znalazły się same znakomitości świata matematyki: Bronisław Knaster, Hugo Steinhaus, Władysław Ślebodziński (1884–1972). Na łamach pisma miały pojawiać się materiały dotyczące szeroko rozumianej matematyki teoretycznej, sprawozdania z rozmaitych posiedzeń, problemy badawcze, które wymagały rozwiązania. „**Colloquium Mathematicum**” ukazuje się nadal i na swoich łamach zamieszcza oryginalne wyniki badań, nowe dowody twierdzeń, jednym słowem – artykuły naukowe z szeroko rozumianej matematyki. Aktualnie brak wyodrębnionych działów. BUŚ skompletowała wszystkie roczniki tego czasopisma.

W roku 1948 ukazał się pierwszy tom specjalistycznego czasopisma „**Matematyka. Czasopismo dla nauczycieli PTM**”. Periodyk założył Bolesław Iwaszkiewicz (1900–1983), organizator polskiego szkolnictwa średniego na Dolnym Śląsku. Misją „*Matematyki*” jest wspieranie nauczycieli przedmiotu na wszystkich etapach ścieżki edukacyjnej, poprzez publikowanie analiz i wyjaśnień zadań. Redaktorzy zapowiadali na łamach pisma: „artykuły informujące w sposób, któ-

³⁴ Zainteresowanych kwartalnikiem „*The Journal of Symbolic Logic*” odsyłam do kolekcji znajdującej się w BUŚ, zawierającej komplet zeszytów.

³⁵ Ośrodek poprzez tematykę badań oraz osoby uczonych nawiązywał do dorobku grupy znanej jako Lwowska Szkoła Matematyczna.

ry nie wymaga specjalnego przygotowania, o problematyce naukowej współczesnej matematyki – rozprawki naukowe na tematy wybiegające poza tradycyjny krąg zagadnień matematyki szkolnej [...] zastosowania matematyki dla wielu dziedzin nauk przyrodniczych [...] artykuły obrazujące historię matematyki, jej stan obecny, rozwój pojęć matematycznych, postaci wielkich matematyków”³⁶. Podkreślano potrzebę wymiany myśli i doświadczeń, stąd ostatni dział pisma miał służyć publikowaniu zapytań, spostrzeżeń i dyskusji. Badacza historii nauki zainteresuje z pewnością istniejący do dzisiaj dział „Matematyka wczoraj i dziś”, gdzie znaleźć można wiele artykułów poświęconych dziejom dyscypliny, np. ciekawą pracę Jana Iwaszkiewicza *Matematyka a wojna*³⁷.

Siedem lat po ukazaniu się pisma „Matematyka”, w 1955 roku, na rynku pojawiła się kolejna inicjatywa Polskiego Towarzystwa Matematycznego – „**Roczniki Polskiego Towarzystwa Matematycznego**” w postaci dwóch serii: „**Prac Matematycznych**” i „**Wiadomości Matematycznych**”. W obu na czele Komitetu Redakcyjnego stanął Władysław Orlicz (1903–1990), funkcję zastępcy pełnił Stefan Drobot (1913–1998) a pozostałymi członkami redakcji zostali: Adam Bielecki (1910–2003), Stanisław Hartman (1914–1992), Jan Mikusiński (1913–1987), Roman Sikorski (1920–1983), Marceł Stark (1908–1974), Hanna Szmuszkowicz (1910–1993), Krzysztof Tartkiewicz (1923–2011), Włodzimierz Wrona (1912–1988). Zespół redakcyjny we wstępach do pierwszych tomów przedstawił założenia programowe i cele projektu oraz planowaną zawartość treściową obu serii. Redakcja wyjaśniła, że „wybierając te nazwy PTM nawiązuje do tradycji wydawniczych wybitnego uczonego polskiego, gorącego patrioty i działacza społecznego Samuela Dicksteina, który przez wiele trudnych lat redagował i własnym kosztem wydawał czasopisma: *Prace Matematyczno-Fizyczne* i *Wiadomości Matematyczne*”³⁸.

W „**Pracach Matematycznych**”, publikowano artykuły poświęcone stanowi i tendencjom rozwoju poszczególnych działów matematyki, a przede wszystkim prace z historii matematyki, gdyż „należą [one – MF] niestety do rzadkości. Przez długie lata bodaj jedynym w Polsce twórczym historykiem matematyki na większą skalę był Samuel Dickstein. Dziś ten dział jest u nas bardzo mało uprawiany. Panuje nawet u nas mniemanie, że historią matematyki zajmują się ci, którym brak inwencji twórczej”³⁹.

Z kolei „**Wiadomości Matematyczne**” miały ogłaszać artykuły popularne z teorii i zagadnień matematycznych, z zakresu dydaktyki, krytyki naukowej, a także kronikę życia naukowego w postaci informacji o zjazdach, konferencjach i wydarzeniach o tematyce matematycznej. Ponad-

³⁶ *Od Redakcji*. „Matematyka” r. 1, 1948, nr 1, s. 3.

³⁷ J. IWASZKIEWICZ: *Matematyka a wojna*. „Matematyka” t. 340 (LXI), 2008, nr 200–211.

³⁸ [*Od Redakcji*]. „Roczniki PTM. S. 1: Prace Matematyczne” t. 1, 1955, nr 1, s. 1.

³⁹ *Ibidem*, s. 2.

to przewidziano dział listów, gdzie każdy mógł się wypowiedzieć na temat nurtujących go spraw naukowych i organizacyjnych. Dzięki takiej zawartości czasopisma nieustannie wzrastało zainteresowanie „Rocznikami”.

Serię „**Roczniki Polskiego Towarzystwa Matematycznego**” tworzą:

„**Roczniki PTM, Seria I: Prace Matematyczne**”, które były wydawane do roku 1969. Zmieniono wówczas ich nazwę na: „**Annales Societatis Mathematica Polonae, Seria I: Commentationes Mathematicae**”. Od 2008 roku pismo nosi tytuł: „**Commentationes Mathematicae**”, a jego redaktorem honorowym jest Julian Musielak (1928–). Funkcja redaktora naczelnego przypadła Mieczysławowi Mastyło. W dalszym ciągu publikowane są prace z zakresu analizy funkcjonalnej, teorii operacji, równań, funkcji, teorii liczb itp.

„**Roczniki PTM, Seria II: Wiadomości Matematyczne**”, ukazujące się do roku 2008. Wraz z tomem 45 (2009) znane są jako „Wiadomości Matematyczne”. Funkcję redaktorów pełnili kolejno: Marcei Stark (w latach 1955–1974), Zbigniew Semadeni (w latach 1975–1992), Roman Duda (w latach 1993–2006) i Tadeusz Nadzieja (od 2007 roku). Tematyka „Wiadomości Matematycznych” obejmuje prace przeglądowe z matematyki, dydaktyki, filozofii i historii, a także biogramy matematyków, informacje o wydarzeniach i recenzje. Redakcja informowała: „Wiadomości Matematyczne, przeznaczone dla szerokiego kręgu czytelników interesujących się matematyką, będą poświęcone popularyzacji matematyki w Polsce. [...] będziemy dążyli do tego, by Wiadomości Matematyczne przyczyniły się do rozszerzenia i pogłębienia wykształcenia matematycznego wśród nauczycieli matematyki, studentów wyższych uczelni i w ogóle miłośników matematyki [...]. W Wiadomościach Matematycznych jest miejsce dla wymiany doświadczeń, dla omówienia sukcesów i trudności w nauczaniu matematyki [...]. Dla twórczej krytyki naukowej stoją otworem łamy Wiadomości Matematycznych [...], które – MF] będą przynosiły także kronikę polskiego życia matematycznego [...], przewiduje się dział listów i odpowiedzi w sprawach naukowych i organizacyjnych”⁴⁰.

Linia programowa zarysowana we wstępie była konsekwentnie utrzymywana, przez co dla historyków nauki periodyk jest nieocenionym źródłem wiedzy na temat dziejów polskiej matematyki. Dla przykładu w tomie 31. (1995) można zapoznać się z pracą Jean-Pierre’a Kahane’a *Próba oceny wpływu polskiej szkoły matematycznej lat 1918–1939* (s. 163–175) a w tomie 37. (2001) znalazło się miejsce na pełny przedruk *Sprawozdań z piśmiennictwa polskiego w dziedzinie nauk matematyczno-fizycznych z roku 1899* (s. 119–134). Jednak bodaj najbardziej interesujący jest tom 8. z 1965 roku, który właściwie w całości poświęcony dziejom szeroko rozumianej matematyki. Można znaleźć w nim m.in. artykuł Zofii Pawlikowskiej *Z hi-*

⁴⁰ [Od redakcji]. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 1, 1955, nr 1, s. 2–3.

storii polskiej terminologii matematycznej (II) (s. 41–64), Stefana Straszewicza *Ze wspomnień o Zygmuncie Janiszewskim* (s. 131–133), Zdzisława Opiala *Stan i potrzeby historii matematyki w Polsce* (s. 65–83) czy też Stanisława Hartmana *Osiągnięcia naukowe XX-lecia w zakresie matematyki* (s. 1–21).

„**Roczniki PTM, Seria III: Matematyka Stosowana**” ukazywały się w latach 1973–1999; od roku 2000 nastąpiła zmiana tytułu serii na „**Matematyka dla społeczeństwa**”, by w roku 2012 przyjmując nazwę „**Mathematica Applicanda**”. Wydawnictwo pełni funkcję propagatorską i informacyjną dla aktualnych i przyszłych miłośników matematyki. Zawiera artykuły przeglądowe i problemowe z zakresu matematyki stosowanej, ciekawostki matematyczne, recenzje i omówienia, informacje o zjazdach i konferencjach w kraju i na świecie. W chwili obecnej redaktorem naczelnym „Mathematica Applicanda” jest Krzysztof J. Szajowski.

„**Roczniki PTM, Seria IV: Fundamenta Informaticae**” to anglojęzyczna seria wydawana od 1977 roku. Zadaniem tego międzynarodowego czasopisma jest ogłaszanie wyników badań z pogranicza matematyki i nauk komputerowych, np. prac dotyczących języków programowania, teorii baz danych, kryptografii i logiki komputerowej. Obecnie redaktorem naczelnym jest Damian Niwiński.

„**Roczniki PTM, Seria V: Dydaktyka Matematyki**” są wydawane od 1981 roku. W 2007 roku seria przyjęła tytuł „**Didactica Mathematicae**”. W zeszytach publikowane są materiały badawcze z zakresu dydaktyki matematyki, kierunków i metod badawczych, koncepcji kształcenia matematycznego na różnych poziomach edukacji, stanu i rozwoju dydaktyki matematyki, sprawozdania z konferencji i zjazdów, recenzje książek. Kolejnymi redaktorami naczelnymi byli: w latach 1982–1989 Zofia Krygowska, w roku 1990 Zenon Moszner, w 1991 roku Stefan Turnau. Obecnie pracami redakcji kieruje Ewa Swoboda.

„**Roczniki PTM, Seria VI: Antiquitatis Mathematicae**” to seria, która powstała w 2006 roku (pierwszy numer jest datowany na 2007 rok). Celem pisma jest publikowanie prac z zakresu historii matematyki opartych na archiwaliach i dotąd niepublikowanych dokumentach, najczęściej w postaci referatów wygłaszanych na Konferencjach Naukowych Polskiego Towarzystwa Matematycznego. Znaleźć można również biografie, bibliografie i recenzje. Pomyślnymi autorami serii byli Witold Więśław i Stefan Jackowski. Aktualnie redaktorem naczelnym jest Stanisław Domoradzki.

Czasopisma, których krótka charakterystyka została przybliżona powyżej, należą do grupy najważniejszych polskich periodycznych tytułów matematycznych, zgromadzonych w BUŚ w Katowicach. Atutem każdej biblioteki jest księgozbiór; to on w najwyższym stopniu decyduje o atrakcyjności księżnicy w odbiorze aktualnych i potencjalnych użytkowników.

Tabela 1. Kalendarium ważniejszych polskich czasopism matematycznych w zbiorach BUŚ

Lata ukazywania się	Tytuł	Dostępność w BUŚ
1882–1952	Prace Matematyczno-Fizyczne	Tomy z lat 1896–1952
1897–1939	Wiadomości Matematyczne	Tomy z lat 1914–1939
1911–1918	Wektor	Tomy z lat 1911–1914
1920–	Fundamenta Mathematicae	Całość kolekcji
1921	Rozprawy Polskiego Towarzystwa Matematycznego	Całość kolekcji
1922–1939, 1945–1952	Annales de la Société Polonaise de Mathématique	Całość kolekcji
1954–	Annales Polonici Mathematici	Całość kolekcji
1929–	Studia Mathematica	Całość kolekcji
1935–1939, 1958–	Acta Arithmetica	Od t. 4 (1958)
1947–	Colloquium Mathematicum	Całość kolekcji
1948–	Matematyka. Czasopismo dla nauczycieli	Całość kolekcji
1955–1969	Roczniki PTM, Seria I: Prace Matematyczne	Całość kolekcji
1970–2007	Annales Societatis Mathematicae Polonae. Ser. 1, Commentationes Mathematicae	Całość kolekcji
2008–	Annals of the Polish Mathematical Society. Series 1, Commentationes Mathematicae	Całość kolekcji
1955–2008	Roczniki PTM, Seria II: Wiadomości Matematyczne	Całość kolekcji
2009–	Wiadomości Matematyczne	Całość kolekcji
1973–1999	Roczniki PTM, Seria III: Matematyka stosowana	Całość kolekcji
2000–2011	Matematyka Stosowana: matematyka dla społeczeństwa	Całość kolekcji
2012–	Mathematica Applicanda	Wersja elektroniczna
1977–	Roczniki PTM, Seria IV: Fundamenta Informaticae	Tomy 1–16, 18–135
1981–2006	Roczniki PTM, Seria V: Dydaktyka Matematyki	Od t. 2
2007–	Didactica Mathematicae	T. 30–32 (2007–2009)
2007–2009	Roczniki PTM, Seria VI: Antiquitates Mathematicae	T. 1 (2007), t. 8 (2014)

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie katalogu BUŚ.

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach może pochwalić się cenną i bogatą kolekcją archiwalnych polskich oraz zagranicznych czasopism matematycznych oraz roczników współczesnych, które ze względu na swą zawartość treściową również mogą pełnić rolę nieocenionej podstawy do badań na temat dziejów matematyki. Wiele z nich, gdy potraktować je podmiotowo – stanowi źródło samo w sobie. Publikowane teksty bezpośrednio dokumentują sposoby rozwiązywania problemów matematycznych, które nadawały kierunek większości działów dwudziestowiecznej matematyki, przedstawiają dzieje rozwoju poszczególnych obszarów matematyki w badaniach polskich szkół matematycznych oraz aspiracje i osiągnięcia polskich specjalistów na tle przodujących ośrodków światowych. W czasopismach, które do swej linii programowej włączyły również dzieje nauk matematycznych można znaleźć z kolei artykuły traktujące o historii odkryć matematycznych, kształtowaniu się dziedziny, a także szkice biograficzne przybliżające życie i zainteresowania naukowe wybitnych matematyków. Ponieważ w każdej dyscyplinie naukowej bardzo ważny jest szybki dostęp do najnowszych ustaleń badawczych, to czasopisma od zawsze najlepiej pełniły funkcję nośnika i przekaznika informacji mających wartość poznawczą, ale także kronikarską.

Bogactwo tytułów zgromadzonych w BUŚ dowodzi, że Biblioteka stara się w najwyższym stopniu sprostać postawionemu przed nią zadaniu zapewnienia dostępu do szeroko rozumianej wiedzy, zarówno aktualnie rozwijanej, jak i historycznej.

Bibliografia

- Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008.
- DŁOTKO T.: *Historia Instytutu Matematyki*. http://www.math.us.edu.pl/instytut/historia/historia_im.html [dostęp: 2.03.2017].
- DUBIEL W.: *Polskie czasopisma matematyczno-dydaktyczne i ich funkcje (1911–1939)*. „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” t. 28, 1989, nr 4, s. 33–48.
- DUDA R.: *Jubileusz „Fundamenta Mathematicae”*. „Matematyka” r. 33, 1980, nr 1, s. 49–55.
- DUDA R.: *Przegląd historyczny polskich czasopism matematycznych*. „Wiadomości Matematyczne” t. 47, 2011, s. 167–208.
- DUDA R.: *Stulecie Wiadomości Matematycznych*. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 33, 1997, s. 111–135.
- IWASZKIEWICZ J.: *Matematyka a wojna*. „Matematyka” t. 61, 2008, nr 4, s. 200–211.
- JANISZEWSKI Z.: *O potrzebach matematyki w Polsce*. Przedruk w: „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 7, 1963, s. 3–8.
- KURATOWSKI K.: *Pięćdziesiąt tomów „Fundamenta Mathematicae”*. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 7, 1963, s. 9–17.

- KUZAWA M.G.: *Fundamenta Mathematicae. An examination of its founding and significance*. „American Mathematical Monthly” Vol. 77, 1970, No. 5, p. 485–492.
- MIODUSZEWSKI J.: *List w sprawie „Zbiorów Matematycznych”*. <http://www.math.us.edu.pl/mioduszewski/zbiory%20matemematyczne.pdf> [dostęp: 2.03.2017].
- [*Od Redakcji*]. „Matematyka” r. 1, 1948, s. 3–4.
- [*Od Redakcji*]. „Roczniki PTM. S. 1: Prace Matematyczne” t. 1, 1955, nr 1, s. 1–3.
- O równaniach różniczkowo-całkowych i o zasadzie dziedziczności (Podług wykładów paryskich p. Vito Volterra)*. „Wektor” r. 2, 1912, nr 5, s. 228–235.
- PAWELEC D., WITEK J., SMYŁŁA M. i in.: *Projekt „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka” wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 3 (103). http://www.ebib.pl/2009/103/a.php?pawelec_in [dostęp: 2.03.2017].
- PAWLIKOWSKA-BROŻEK Z.: *Dzieje nauk matematycznych*. W: *Historia nauki polskiej wiek XX. Nauki ścisłe. Z. 1: Matematyka, fizyka, chemia, astronomia*. Red. A. ŚRÓDKA. Warszawa 1995, s. 7–28.
- PIOTROWSKI W.: *Pierwsze polskie czasopisma matematyczno-fizyczne dla nauczycieli*. „Matematyka” r. 32, 1979, nr 3, s. 177–180.
- PRZENIOSŁO M.: „*Fundamenta Mathematicae*” – pierwsze polskie czasopismo matematyczne o wąskiej specjalizacji (1920–1939). „Nauka” 2006, nr 2, s. 167–184.
- PRZENIOSŁO M.: „*Studia Mathematica*” – czasopismo naukowe matematyków lwowskich (1929–1940). W: *Kraków – Lwów: książki, czasopisma, biblioteki*. T. 8. Pod red. H. KOŚTKI. Kraków 2006, s. 381–389.
- RUDNICKI J.: *O pracach matematycznych H. Poincarégo*. „Wektor” r. 2, 1912, nr 6, s. 271–281.
- SCHINZEL A.: *Sto tomów Acta Arithmetica*. „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 37, 2002, s. 189–192.
- SIKORA A.: *Przyjazna przestrzeń dla wszystkich*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2009, nr 3, s. 9.
- SKÓRNIK K.: *Początki akademickiego ośrodka matematycznego na Górnym Śląsku*. „Roczniki PTM. S. 6: Antiquitates Mathematicae” Vol. 1, 2007, s. 213–228.
- Sprawozdania z piśmiennictwa polskiego w dziedzinie nauk matematyczno-fizycznych z roku 1899*. Przedruk w: „Roczniki PTM. S. 2: Wiadomości Matematyczne” t. 37, 2001, s. 119–134.
- Sprawozdanie Zarządu PTM*. „Rozprawy Polskiego Towarzystwa Matematycznego” t. 1, 1921, s. 131–133.
- Statut [PTM]*. „Rozprawy Polskiego Towarzystwa Matematycznego” t. 1, 1921, s. 134–140.
- Uniwersytet Śląski po trzydziestu latach*. [Red. A. KIELAK]. Katowice 1998.
- WRONA G.: *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*. Warszawa 2005.
- WUCZYŃSKA K.: *Setna rocznica zawiązania Koła Matematyczno-Fizycznego w Warszawie*. „Roczniki PTM, Seria 6: Antiquitates Mathematicae” t. 1, 2007, s. 213–228.
- Wyrósł z dobrego drzewa... Uniwersytet Śląski 1968–1998. Fakty, dokumenty, relacje*. Red. A. BARCIAK. Katowice 1998.

Streszczenie

Matematyka zajmuje bardzo ważne miejsce wśród dyscyplin naukowych wykładanych na uczelniach wyższych. Również Uniwersytet Śląski w Katowicach od początku istnienia dużą wagę przywiązuje do rozwoju matematyki a biblioteka akademicka – do kolekcjonowania publikacji cennych z punktu widzenia teoretyków i praktyków dziedziny. W artykule omówiono najważniejsze matematyczne czasopisma zgromadzone w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Słowa kluczowe:

czasopisma matematyczne, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, gromadzenie czasopism, historia kolekcji matematycznej

Summary

Polish mathematical journals stored in the University of Silesia Library as a source of knowledge about the history of mathematics

Mathematics occupies a very important place among scientific disciplines taught at universities. Since the inception, the University of Silesia in Katowice attaches great importance for developing mathematics and the academic library – to collect publications valuable for theorists and practitioners of mathematics. This article describes the most important mathematical journals collected in the Library of the University of Silesia in Katowice.

Keywords:

mathematical journals, University of Silesia Library, history of mathematical collection, acquisition of journals

